УДК 342.53

Віктор Вікторович ЛАЗАРЄВ,
доцент кафедри теорії та історії держави
і права факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук;
ORCID: http://orcid.org/0000-0001-9468-0497

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У ПРАВООХОРОННІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Високий рівень злочинності, а також поява нових її видів вимагає здійснення комплексу заходів, спрямованих на кардинальне підвищення ефективності роботи правоохоронних органів. Зважаючи на це, одним із пріоритетних завдань, що ставить перед нами сьогодення, є оптимізація їх організаційно-правового забезпечення, причому конструктивне вирішення можливе лише за активної участі всіх державних інститутів. Слід зазначити, що провідна роль у цьому процесі належить саме представницькому (законодавчому) органу державної влади – парламенту.

Однак, варто зазначити, що до теперішнього часу парламент не використовує повною мірою можливості стосовно здійснення контролю над силовими структурами. У ряді випадків спостерігається надмірна концентрація реальних повноважень контролю над правоохоронцями в одному органі – органі виконавчої влади, який у своїй повсякденній діяльності жодним чином не підконтрольний ні громадянам, ні обраним ними представницьким органам. Отже, законодавча гілка влади, на відміну від виконавчої, має обмежену інформацію стосовно справжнього стану в силових структурах і не може реально використовувати свої важелі впливу.

Розглядаючи зазначену проблему, можемо стверджувати, що нині багато питань у цій галузі не з'ясовано. До того ж, на тлі реформування системи правоохоронних органів, зокрема і в Україні, багато висновків і рекомендацій мають характер дискусійних, тому для подальшого обговорення зазначеного питання слід його ретельно дослідити.

Необхідність постійного контролю з боку суспільства за діяльністю поліції зумовлена потребою запобігання використання поліції як інструменту насильства, зловживання владою, гноблення прав людини. Але суспільству (або його представникам) досить складно контролювати поліцейські органи з тієї причини, що поліція має закріплену законом владу над цим суспільством. Тому

© Лазарєв В. В., 2017

реальність і ефективність громадського контролю може бути забезпечена тільки тоді, коли такий контроль здійснюється через представницький орган держави – парламент.

Розглядаючи парламентський контроль за діяльністю поліції, слід звернути увагу на неоднозначність його визначення. З одного боку, його розуміють як форму громадського контролю за діяльністю поліції, з другого – це різновид парламентського контролю за роботою виконавчої влади. Останнє зумовлює застосування парламентом стосовно поліції загальноприйнятих форм контролю, що використовуються ними і в інших сферах.

Однією з форм, що найчастіше використовують парламенти для контролювання діяльності поліцейської системи держави, є запити (інтерпеляції). Стосовно поліції ця форма контролю має перманентний характер. Мета процедури запитів – одержати конкретну інформацію від поліцейських органів, досліджувати її, викривати зловживання й інші порушення, а також шукати шляхи вирішення проблем у правоохоронній сфері. Цю процедуру також використовують для одержання фактів, які допоможуть членам парламенту зрозуміти складні питання, що містяться у відповідних законопроектах.

Іншою важливою формою парламентського контролю є право створювати парламентські комітети і комісії для проведення розслідувань у правоохоронній сфері. Комісія, створена для проведення розслідування, є лише органом, що проводить розслідування і встановлює факти. Її єдиною функцією є надання звіту парламенту, що створив цей орган. Прерогативою самого парламенту завжди залишається розроблення необхідного висновку щодо проведеного розслідування й аналізу інформації, що відкрилася внаслідок цього.

Парламентський контроль дає змогу суспільству впливати на поліцейські сили для участі у визначенні основних напрямів їх діяльності, оцінки та притягнення до відповідальності у випадках порушення закону. Це зумовлено тим, що парламентський контроль має одну важливу перевагу перед багатьма іншими видами контролю, особливо внутрішньовідомчим. Ця перевага полягає в тому, що його результати прозорі, вони, як правило, стають відомі громадянам країни, є об’єктивнішими і доступнішими для громадськості. У цьому ж полягають і його труднощі, головна з яких – протидія з боку виконавчої влади, викликана вузьковідомчими інтересами.

Парламентський контроль має на меті не лише притягнення до відповідальності окремих працівників поліції. Поліція діє

відповідно до законів, що приймаються парламентом, тому не завжди відсутність ефективності в роботі правоохоронних органів є наслідком поганої організації, а не адекватного правового регулювання. Використовуючи ж основні засоби парламентського контролю, такі як запит і розслідування, законодавчі органи разом із «силовими» структурами мають змогу вивчити сутність проблеми й виробити спільні пропозиції з її врегулювання. У цьому випадку є підстави стверджувати, що в деяких випадках контрольна функція парламенту покликана бути чинником, який не розділяє, а об'єднує зусилля між парламентом і поліцією.

Одержано 12.10.2017

УДК 342.72

Олена Валеріївна ЛЕВАДА,
здобувач науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України;
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-0086-5050

ПІЛЬГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ПРАВОВІ ЗАСОБИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

З позицій загальної теорії держави і права пільга визначається як передбачена у законодавстві можливість полегшення становища суб'єкта права через надання йому будь-яких переваг або часткового звільнення від виконання встановлених правил і обов'язків. Пільги виражаються у звільненні від виконання деяких обов'язків або наданні додаткових юридичних можливостей вчиняти певним чином. На доктринальному рівні пільги традиційно класифікуються за різними критеріями: суб'єктний склад, зміст, порядок надання, термін дії, джерела фінансового забезпечення, сфера дії та інші. Зазначені аспекти знайшли досить широке висвітлення у працях з різних галузей юридичної науки (право соціального забезпечення, трудове право, адміністративне право) і не потребують, на наш погляд, окремого висвітлення. В цілому, інститут пільг призначений для полегшення соціального становища суб'єктів права і створення сприятливих умов для задоволення їх потреб і реалізації законних інтересів. Таким чином, держава сприяє формуванню оптимальних умов для повноцінної життєдіяльності окремих категорій громадян.

© Левада О. В., 2017